

Мельник А.О.

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри бізнес-економіки та туризму,
Київський національний університет технологій та дизайну

Колесник А.О.

магістр,
Київський національний університет технологій та дизайну

Melnyk Olena, Kolesnyk Anastasiya

Kyiv National University of Technologies and Design

ПОДАТКОВИЙ СКЛАДНИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

TAX COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE

На сучасному етапі розвитку економіки підприємство знаходиться у тісних зв'язках з іншими господарюючими суб'єктами та державою, тому схильне до різних загроз. Одним із ризикових чинників є сплата податків і державний контроль цієї сплати. Для уникнення негативних податкових наслідків підприємствам необхідно встановлювати не тільки облікову, а й податкову політику. Однією з таких загроз на рівні підприємства є податковий аспект економічної безпеки, тому актуальним стає питання податкового складника економічної безпеки підприємства. Найважливішим і пріоритетним напрямом економічної безпеки як у зрізі економічної діяльності держави, так і господарської діяльності підприємства є забезпечення стабільності та процвітання економіки. У широкому сенсі даного поняття економічна безпека має на меті забезпечити гарантовану самостійність і незалежність кожного бізнес-процесу, кожного індивіда, котрий залучений в економічну діяльність і робить свій внесок у загальну справу.

Ключові слова: підприємство, податки, економічна безпека, податковий складник, податкові ризики.

На данном этапе экономического развития предприятие находится в тесных отношениях с другими хозяйствующими субъектами и государством, поэтому оно подвергается различным угрозам. Одним из факторов риска является уплата налогов и государственный контроль над этими платежами. Во избежание негативных налоговых последствий предприятию необходимо установить не только бухгалтерскую, но и налоговую политику. Одним из таких негативных последствий на уровне предприятий является налоговый аспект экономической безопасности, поэтому актуальным становится вопрос налоговой составляющей экономической безопасности предприятия. Важнейшим и приоритетным направлением экономической безопасности как в срезе экономической деятельности государства, так и в экономической деятельности предприятия является обеспечение стабильности и процветания экономики. В широком смысле этой концепции экономическая безопасность направлена на обеспечение гарантированной независимости и независимости каждого бизнес-процесса, каждого человека, участвующего в экономической деятельности и способствующего общему делу.

Ключевые слова: предприятие, налоги, экономическая безопасность, налоговая составляющая, налоговые риски.

At the present stage of economic development, the enterprise is in close ties with other business entities and the state, therefore, it is subject to various threats. One of the risk factors is the payment of taxes and state control of this payment. In order to avoid negative tax consequences, enterprises need to establish not only accounting, but also tax policies. One such threat at the enterprise level is the tax aspect of economic security. Therefore, the issue of tax component of the economic security of the enterprise becomes relevant. The most important and priority area of economic security, both in terms of the economic activity of the state and the economic activity of the enterprise, is to ensure stability and prosperity of the economy. In the broad sense of this concept, economic security aims to ensure guaranteed autonomy and independence of each business process, each individual involved in economic activity and contributes to the common cause. Tax security, which is a constituent element of financial and economic security, is objectively generated degree of satisfaction of the taxpayer's needs in public benefits. Thus, the company as a taxpayer should rationally and effectively use its potential. In these circumstances, the degree of risks and threats in the tax sphere will decline. Large enterprises carry out many business operations, so often have to do the actions associated with the tax accounting, thus advantageous to have a specially organized service, which will be responsible for the establishment of tax policy and its further implementation, as well as operational tax accounting and control. This service must cooperate closely and comply with the economic security Service. On an average venture, it is enough to have a tax advisor, as well as to have tax accounting policies with his participation to entrust the economic security Service if it is, or a financial department. For a small company is not necessary to develop a large-scale tax accounting policy, it may be economically inefficient. In this case, the tax accounting is usually responsible accountant. Tax policy can be considered as part of the tax administration in its work "tax management structure". Tax policy is on the strategic level, and then its practical implementation and monitoring of the situation, the results of which can be changed of tax policy. This article examines the tax policy as part of an economic security system. Economic security -the protection of economic interests from external and internal threats-is characterized by a set of qualitative and quantitative indicators. The security system is a technique of theoretical approaches and practical actions and

safety. It includes the theory, methods, tools, and mechanisms to implement a security feature, reflecting the processes of interactions between interests and threats. Tax security is a form of economic security. By analogy, it can be defined as a state of protection of the Organization's interests from the tax sector threats.

Key words: *enterprise, taxes, economic security, tax component, tax risks.*

Постановка проблеми. Значення податків настільки велике, що їх необхідно розглядати як частину економічної безпеки підприємства. Податки мають прямий вплив на ціноутворення, обсяг та темпи зростання суспільного виробництва, галузеву структуру й напрями міграції капіталу, технічний рівень виробництва, обсяг науково-дослідних робіт, попит та пропозицію праці, рівень зайнятості та заробітної платні, модель споживання, розподіл прибутків у суспільстві, його соціальну й регіональну диференціацію, умови зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної безпеки підприємств висвітлено в дослідженнях багатьох науковців. Зокрема, питання податкового складника розглядали А. Сміт, Д. Рікардо, У Петті, Дж. Кейнс. Питанням економічної безпеки в літературі приділяють увагу вітчизняні вчені: В. Андрійчук, Г. Бінько, О. Білорус, О. Белов, З. Варналій, О. Власюк, О. Гончаренко, Б. Губський, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Б. Лисицин, А. Мокій, В. Мунтіян, С. Пирожков, М. Рубанець, А. Філіпенко, Г. Шестопапов, В. Шлемко, О. Янієвський та ін.

Мета статті полягає у виявленні податкового складника в економічній безпеці підприємства, аналізі стану захисту інтересів організації від загроз податкової сфери, дослідженні податкової політики як частини системи економічної безпеки підприємства.

Вклад основного матеріалу. У науковій літературі існує декілька визначень поняття «податкова безпека підприємства».

Д. Тихонов дає таке визначення: «Податкова безпека платника податку – система мінімізації ризиків платника податку, що виникають у результаті дій щодо сплати й оптимізації податків» [2].

О.В. Грачов під податковою безпекою підприємства розуміє «фінансово-економічний стан платника податків, що забезпечує мінімізацію податкових ризиків, за якого з боку господарюючого суб'єкта повністю й вчасно сплачуються нараховані податки, а з боку виконавчих і законодавчих органів забезпечується передбачений законом захист платника податків» [3].

Ю.М. Полонська пояснює, що податкова безпека підприємства – це комплексний захист від чинників зовнішнього та внутрішнього середовища системи податкового планування на підприємстві» [4, с. 282].

І.Г. Кеменяш наголошує, що «це окремих вид економічної безпеки суб'єктів підприємництва, який за своїм змістом є системою захисту підприємницьких структур від можливих ризиків, загроз і втрат, що пов'язані як із державним адмініструванням податків, так і з виконанням суб'єктами підприємництва надмірних податкових зобов'язань, які призводять до падіння і повного згорання ділової активності підприємницьких структур» [5].

М. Виклюк та В. Герасик трактують: податкова безпека – це такий стан податкової системи, який визначає гармонізацію процесу оподаткування та справляння податків за умови ефективного управління ризиками та загрозами, що виникають у податковій сфері, шляхом ужиття необхідних заходів із боку виконавчих органів для задоволення інтересів держави, суспільства та платників податків (суб'єктів господарювання, організацій, населення) [6, с. 246].

Ю. Іванов та Ю. Бережна зазначають, що податкову безпеку необхідно розглядати як інтегровану підсистему економічної безпеки, яка впливає на фінансове забезпечення всіх її складників: інноваційно-технологічного, інвестиційного, енергетичного, сировиноресурсного, продовольчого, соціального, експортного, імпортного та міжнародно-інтеграційного [7, с. 9; 8].

І. Тимофєєва визначає, що податкова безпека – такий стан податкової системи, за якого забезпечується гарантування захисту податкових інтересів держави, бізнесу та суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз [9, с. 24].

Податкову безпеку підприємства можна розглядати як такий фінансово-економічний стан конкретного платника податків, що дає змогу забезпечити мінімізацію його податкових ризиків (зменшення податкових платежів в умовах дотримання вимог законодавства) та гармонізувати взаємовідносини з державою.

Можна розглядати податкову політику як частину податкової адміністрації. Тобто податкова політика постає на стратегічному рівні, а потім відбувається її практичне впровадження і моніторинг ситуації, результати яких можна змінити за курсом податкової політики. Ця стаття розглядає податкову політику як частину системи економічної безпеки. Економічна безпека організації – стан захисту економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз – характеризується набором якісних і кількісних показників. Система безпеки є методикою теоретичних підходів і практичних дій, безпеки. Вона включає теорію, методи, інструменти та механізми реалізації функції безпеки, відображає процеси взаємодії між інтересами та загрозами. Податкова безпека є однією з форм економічної безпеки. За аналогією вона може бути визначена як стан захисту інтересів організації від загроз податкової сфери.

Такі загрози класифікуються як податкові:

- а) податкові надбавки;
- б) штрафні санкції;
- в) кримінальна відповідальність за управління;
- г) додатковий податковий контроль;
- д) погіршення ділової репутації;
- е) відкликання ліцензії або банкрутство.

Таким чином, існують загрози матеріальних утрат (а, б), які є найбільш очевидними, а також нематеріальні (е). Останні менш очевидні, але потенційно більш

серйозні, крім того, їх складніше оцінювати, що означає високу роль реалізації заходів щодо створення ефективної податкової політики на підприємстві.

Економічна безпека організації – це стан захищеності економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз, яка характеризується набором якісних та кількісних показників.

Податкова безпека є однією з форм економічної безпеки. За аналогією вона може бути визначена як стан захисту інтересів організації від загроз податкової сфери.

Для того щоб бути ефективною, податкова політика повинна відповідати принципам:

1. Законності.
2. Узгодженості податкової політики компанії із загальним курсом її розвитку.
3. Постійного моніторингу ситуації та адаптивності до змін у зовнішньому середовищі. Це зумовлено постійною динамічністю як ринкових умов, так і законодавства, особливо у сфері оподаткування.
4. Складності. Оскільки оптимізація на один податок може збільшити навантаження на інші, необхідно врахувати сукупність.
5. Внутрішнього балансу. Не повинно бути дисбалансів, показники не повинні підходити занадто близько до меж прийнятних значень, щоб уникнути надмірного зовнішнього податкового контролю.
6. Реалізації. Податкова політика повинна враховувати здатність компанії формувати фінансово-інтелектуальні, технічні та організаційні ресурси для вирішення проблем.
7. Оперативності й окупності. Витрати на розвиток податкової політики повинні бути меншими, ніж вигода.

Можна визначити чинники, що впливають на податкову політику компанії:

- юридична адреса;
- організаційно-правова форма;
- тактика роботи з регуляторними органами;
- заходи, які зроблять податковий тягар мінімальним;
- шляхи та час сплати податкових зобов'язань;
- розподіл прибутку;
- залучення інвестицій;
- швидку відповідь на податкове законодавство;
- податкові кредити;
- бухгалтерський облік і, крім іншого, амортизаційні політики;
- управління податковою базою;
- врахування витрат компанії;
- управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- форми контрактів із контрагентами;
- ризик-менеджмент.

Податкова безпека є частиною економічної безпеки підприємства, яка є державним захистом підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз у результаті реалізації економічної, правової, податкової та соціальної мети.

Характеризуючи податкову безпеку організації, можна сказати, що це фінансово-економічний стан організації, а максимально можлива мінімізація ризиків,

пов'язаних з економічною діяльністю суб'єкта, – повна сплата податків, зборів, фінансова та податкова грамотність.

Податкова безпека організації базується на оптимізації податків, податковому плануванні, податковому ризику та оцінці навантаження за допомогою спеціальних методів та інструментів для оцінки їхнього впливу на економічну безпеку та ефективність діяльності організації.

Кожна організація у своїй діяльності прагне отримати максимальний прибуток із мінімальним податковим тягарем, це призводить до різних видів правопорушень. Але організації не завжди беруть на себе ризик із використанням незаконних податкових ухилянь за допомогою податкового планування. Використання правових методів зниження податкової бази (податкове планування) може принести позитивний результат практично в будь-якій діяльності без загрози податковій безпеці підприємства, планується діяльність організації, спрямована на мінімізацію податкових зобов'язань без порушення законодавства.

Податкове планування включає:

- урахування основних тенденцій розвитку фінансової та податкової політики держави;
- підготовку та погодження облікової політики організації;
- повне використання податкових пільг;
- оцінку можливих способів отримання зниження податків.

Наступним компонентом податкової безпеки є податкове навантаження. Таким чином, існує ризик нестачі податкових надходжень до бюджету.

Що стосується податкових ризиків, то це – можливість проведення заходу, в результаті якого організація, що зробила певне рішення у сфері оподаткування, може втратити можливу вигоду, понести додаткові збитки. Організації, які приймають податкові ризики, можуть неправильно інтерпретувати закон, який може призвести до штрафів, пені і, можливо, кримінальної відповідальності.

Одним із головних інструментів реалізації системи економічної безпеки виступатиме податкова стратегія щодо визначення оптимального варіанту виконання підприємством обов'язків як платника податків, що зумовлено низкою чинників:

- головна мета податкової стратегії (оптимізація податкових платежів і мінімізація податкових ризиків) буде виступати основою для реалізації головної цілі будь-якого підприємства – забезпечення зростання його ринкової вартості;
- реалізація податкової стратегії впливатиме і на стратегію управління грошовими потоками, оскільки додаткові штрафні санкції – це додаткові витрати і відтік грошових коштів.

Система фінансових ризиків, що потребує мінімізації, буде включати й податковий ризик збільшення податкових платежів у разі розширення бізнесу або змін у податковому законодавстві.

Податкова оптимізація дає змогу отримати додаткові конкурентні переваги у результаті зниження податкового навантаження і сформувати імідж добросовісного платника податків для потенційних інвесторів.

Загалом формування і реалізація системи податкової безпеки буде передбачати аналіз податкового середовища підприємства з погляду збереження його економічної безпеки; розроблення та реалізацію самої стратегії податкової оптимізації, а також контроль над досягненням поставлених нею цілей [10, с. 221]. На практиці цілями стратегії забезпечення податкової безпеки можуть бути:

- формування податкової облікової політики, що дасть змогу зменшити величину податкової бази в поточному податковому періоді з переносом навантаження на подальші періоди;
- реалізація системи заходів щодо скорочення витрат не виробничого характеру, які не можуть бути визнані для цілей обчислення податку на прибуток і не дадуть змоги відшкодувати ПДВ;
- уведення розподільного обліку по окремих товарах і видах діяльності, що підлягають оподаткуванню ПДВ по різних ставках із метою оптимізації сплати ПДВ; розгляд можливостей застосування спеціальних податкових режимів, пільг і положень тощо [11, с. 404–406].

Реалізація стратегії податкової безпеки підприємства дає змогу дотримуватися засад певної рівноваги інтересів держави і підприємства у сфері оподаткування з одночасною реалізацією власних стратегічних економічних інтересів платника податків [12].

Виділяють декілька рівнів забезпечення податкової безпеки (рис. 1).

Місце податкової безпеки підприємства в структурі економічної безпеки підприємства представлено на рис. 2.

Основними проблемами податкової безпеки підприємства є оцінка податкових ризиків, податкове навантаження.

Податковий ризик – це ймовірність виникнення потенційної загрози для платника податків понести фінансові втрати або недоодержати доходи через несплату податків, здійснення податкових правопорушень. Основні види податкових ризиків представлено на рис. 3.

Наслідок податкових ризиків – це фінансові втрати підприємства, зменшення чистого прибутку, інвестиційної привабливості підприємства, втрата фінансової стабільності. Основні податкові ризики представлено в табл. 1.

Висновки. Податкова безпека, що є складовим елементом фінансової та економічної безпеки, об’єктивно генерується ступенем задоволення потреб платника податків у суспільних благах. Таким чином, підприємство як платник податків має раціонально й ефективно використовувати свій потенціал. У цих умовах ступінь ризиків і загроз у податковій сфері буде знижуватися.

Великі підприємства здійснюють багато господарських операцій, тому часто доводиться робити дії, пов’язані з податковим обліком, таким чином, вигідно мати спеціально організований сервіс, який буде нести відповідальність за встановлення податкової

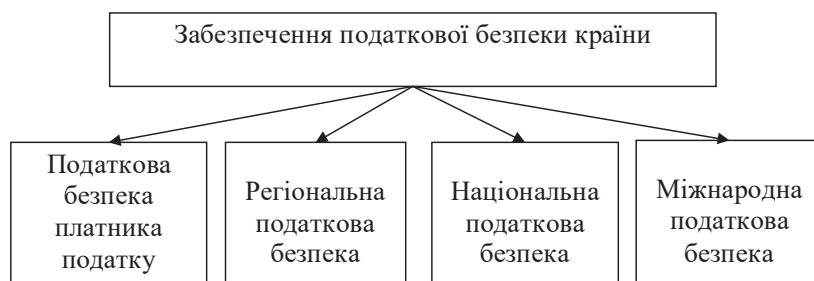

Рис. 1. Рівні забезпечення податкової системи

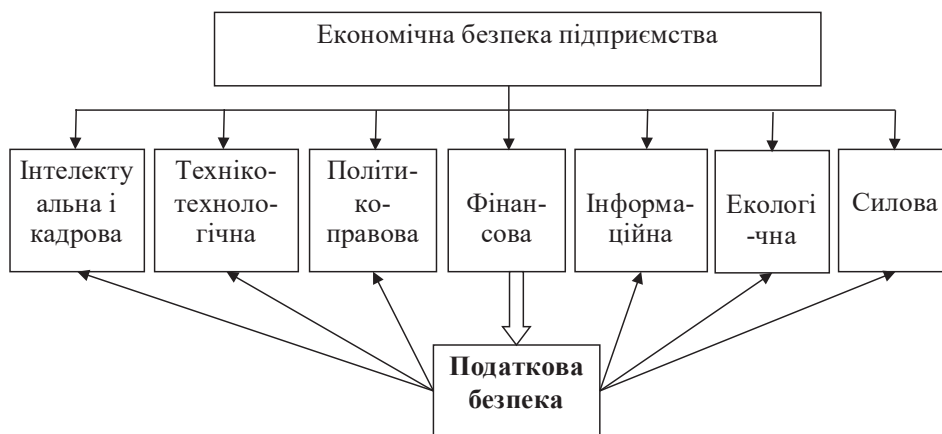

Рис. 2. Місце податкового складника в економічній безпеці підприємства

Рис. 3. Основні види податкових ризиків

Таблиця 1

Основні податкові ризики

№	Ризикова сфера	Характеристика
1	Відносно безризикова сфера	За легального нарахування й сплати податків ризик підприємства мінімальний, за нормального ходу господарського процесу підприємство сплачує встановлені податки та одержує як мінімум розрахунковий прибуток, якщо рівень податкового навантаження сприяє розвитку бізнесу
2	Сфера мінімального ризику	У результаті діяльності підприємство ризикує частиною або всією величиною чистого прибутку, якщо воно сплачує штрафні санкції та пені через несвоєчасну сплату податків або внаслідок помилки неправильно визначає оподатковану базу
3	Сфера підвищеного ризику	Підприємство ризикує тим, що в найгіршому разі зробить покриття всіх витрат, а в найкращому – дістане прибуток набагато менше розрахункового рівня. Це характерно для умов неадекватного характеру висновку договорів, порушення договірної дисципліни
4	Сфера критичного ризику	Підприємство ризикує втратити не тільки прибуток, а й недоодержати передбачувану виручку від реалізації, що можливо, якщо підприємство, прагнучи мінімізувати податки, порушує податкове законодавство. У результаті штрафні санкції істотно перевищують суму податків. Підприємство скорочує масштаби своєї діяльності, втрачає оборотні кошти, має борги. Фінансове становище стає критичним
5	Сфера неприпустимого (катастрофічного) ризику	За надмірно високих податкових санкцій підприємство, сплативши їх, може стати банкрутом. У цьому разі оборотні кошти відсутні або являють собою сумнівну заборгованість, засновники виходять зі складу акціонерів, вимоги кредиторів посилюються, можливе банкрутство. Є ризик кримінального переслідування податкового характеру

політики та її подальшу реалізацію, а також оперативний податковий облік та контроль. Така послуга повинна тісно співпрацювати і відповідати службі економічної безпеки.

На середньому підприємстві достатньо мати податкового радника, а також мати податкову облікову полі-

тику з його участю, щоб довірити службу економічної безпеки, якщо вона є, або фінансовий департамент.

Для невеликого підприємства не варто розробляти масштабну податкову облікову політику вона може виявитися економічно неефективною. У цьому разі за податковий облік зазвичай несе відповідальність бухгалтер.

Список літератури:

1. Економічна безпека України : монографія / В.Г. Федоренко та ін. ; за ред. В.Г. Федоренка, І.М. Грищенка, Т.Є. Воронкової. Київ : ДКС Центр, 2017. 462 с.
2. Тихонов Д.Н. Основы налоговой безопасности. Москва : Аналитика-Пресс, 2002. 224 с.
3. Грачов О.В. Податкова безпека як невід’ємна складова економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 86–88.
4. Полонська Ю.М. Організаційне забезпечення системи підтримки прийняття управлінських рішень у податковому плануванні за критерієм податкової безпеки. *Комунальне господарство міст*. 2011. № 100. С. 277–284.
5. Кеменяш І.Г. Управління податковою безпекою суб’єктів підприємництва в Україні : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08. Львів : ЛДФА, 2011. 20 с.
6. Виклюк М. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С. 242–246.

7. Іванов Ю., Бережна Ю. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку*. 2010. № 2. С. 9–11.
8. Проблеми податкового регулювання і планування податкових платежів : наукове видання / Ю.Б. Іванов та ін. Харків : ХНЕУ, 2006. 240 с.
9. Тимофеева И. Налоговая безопасность государства, бизнеса и общества: концепция и методология : автореф. дис. ... докт. экон. наук : спец. 12.00.14. Москва, 2011. 53 с.
10. Глущенко О.О. Концептуальна модель податкової стратегії підприємства як захід збереження його економічної безпеки. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. 2012. № 24. С. 215–223.
11. Власова О.С. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Комунальне господарство міст*. 2012. № 108. С. 401–407.
12. Дюбо О.М. Податкова безпека як складова забезпечення економічної безпеки підприємств. *Комплексне забезпечення функціонування інноваційних структур та трансферу технологій* : наукове видання. Київ, 2015. С. 471–284.
13. Павліченко В.М. Податкова безпека як складова економічної безпеки українських підприємств в умовах кризи. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 31–35.
14. Тихонов Д.Н. Основы налоговой безопасности. Москва : Аналитика-Пресс, 2002. 224 с.
15. Дикань В.Л., Назаренко І.Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємства : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 142 с.
16. Мельник А.О. Теоретико-методологічні аспекти ефективності адаптації вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3. С. 271–276.

References:

1. Fedorenko V.G., Grishchenko I.M., Ol'shans'ka O.V., Mel'nik A.O. etc. (2017) *Yekonomichna bezpeka Ukraini : monografiya* [Economic security of Ukraine: Monograph]. Kii: TOV «DKS tsentr».
2. Tikhonov D.N. (2002) *Osnovy nalogovoy bezopasnosti* [Basics of Tax Security]. Moskva: Analitika-Press. (in Russian)
3. Grachov O.V. (2010) Podatkova bezpeka yak nevid'mna skladova yekonomichnoi bezpeki pidpriemstva [Tax security is an integral part of an enterprise's economic security]. *Visnik ekonomiki transportu i promislovosti*, vol. 29, pp. 86–88.
4. Polons'ka Yu.M. (2011) Organizatsiynе zabezpechennya sistemi pidtrimki priynyattya upravlins'kikh rishen' u podatkovomu planuvanni za kriteriem podatkovoi bezpeki [Organizational Support for the Decision Support System in Tax Planning under the Tax Security Criterion]. *Komunal'ne gospodarstvo mist*, vol. 100, pp. 277–284.
5. Kemenyash I.G. (2011) *Upravlinnya podatkovoyu bezpekoyu sub'ektiv pidpriemstva v Ukraini* [Management of tax security of business entities in Ukraine]. L'viv: LDFA. (in Ukrainian)
6. Viklyuk M. (2013) Podatkova bezpeka: dualistichnist' yekonomichnoi prirodi traktuvannya zmistu osnovnikh kharakteristik innovatsiyna yekonomika [Tax security: the dual nature of the economic nature of interpreting the content of the main characteristics of an innovative economy]. *Vseukrains'kiy naukoviy virobniychiy zhurnal*, vol. 5, pp. 242–246.
7. Ivanov Yu., Berezhna Yu. (2010) Podatkova bezpeka: sutnist' ta umovi zabezpechennya [Tax security: the nature and conditions of security]. *Yekonomika rozvitku*, vol. 2, pp. 9–11.
8. Ivanov Yu.B. (2006) *Problemi podatkovogo reguluyuvannya i planuvannya podatkovikh platezhiv* [Problems of tax regulation and planning of tax payments]. Kharkiv: KHNEU. (in Ukrainian)
9. Timofeyeva I. (2011) *Nalogovaya bezopasnost' gosudarstva, biznesa i obshchestva: kontsepsiya i metodologiya* [Tax security of the state, business and society: concept and methodology]. Moskva: Yurayt. (in Russian)
10. Glushchenko O.O. (2012) Kontseptual'na model' podatkovoi strategii pidpriemstva yak zakhid zberezhenya yogo yekonomichnoi bezpeki [Conceptual model of enterprise tax strategy as a measure of preserving its economic security]. *Yekonomika. Menedzhment. Pidpriemstvo*. vol. 24, pp. 215–223.
11. Vlasova O.Ye. (2012) Podatkova bezpeka v sistemі zakhodiv zabezpechennya yekonomichnoi bezpeki subiektiv gospodaryuvannya [Tax security in the economic security system of economic entities]. *Komunal'ne gospodarstvo mist : Naukovo-tekhn. Zbirnik*, vol. 108, pp. 401–407.
12. Dyubo O.M. (2015) Podatkova bezpeka yak skladova zabezpechennya yekonomichnoi bezpeki pidpriemstv [Tax security as a component of ensuring the economic security of enterprises]. *Kompleksne zabezpechennya funktsionuvannya innovatsiynikh struktur ta transferu tekhnologiy* [Integrated maintenance of innovative structures and technology transfer]. Kii: KNEU, pp. 471–284.
13. Pavlichenko V.M. (2015) Podatkova bezpeka yak skladova yekonomichnoi bezpeki ukrains'kikh pidpriemstv v umovakh krizi [Tax security as a component of economic security of Ukrainian enterprises in a crisis]. *Visnik ekonomiki transportu i promislovosti*, vol. 49, pp.31–35.
14. Tikhonov D.N. (2002) *Osnovy nalogovoy bezopasnosti* [Basics of tax security]. Moskva: Analitika-Press. (in Russian)
15. Dikan' V.L., Nazarenko I.L. (2010) *Kompleksna metodika viznachennya rivnya yekonomichnoi bezpeki, otsinki rizikiv ta ymovirnosti bankrutstva pidpriemstva* [Comprehensive methodology for determining the level of economic security, risk assessment and bankruptcy probability of the enterprise]. (Monograph), Kharkiv: UkrDAZT.
16. Mel'nik A.O. (2016) Teoretiko-metodologichni aspekti yefektivnosti adaptatsii vitchiznyanikh pidpriemstv [Theoretical and methodological aspects of the efficiency of adaptation of domestic enterprises]. *Naukoviy visnik Polissya*, vol. 3, pp. 271–276.